

Helsingin Sanomat on näemmä päättänyt ulkomaalaistaa Suomen. Viime maaliskuussa lehti kertoi, että maahan on tuotava 200 000 venäläistä paikkamaan tämän vuosikymmenen loppupuolella tulossa olevaa työvoimapulaa

Lokakuun alkajaisiksi Hesari laittoi vielä paljon paremmaksi. Lähes paraasisivun leveydeltä lehti julisti, että ulkomaalaisten tuontitarve seuraavien 20 vuoden aikana onkin 2,1 miljoonaa! Arvion pohjana oli Hesarin tilaama Tilastokeskuksen laskelma, joka vastasi lehden itse asetamaan kysymykseen: kuinka paljon työikäisiä tarvittaisiin lisää, jotta yhtä eläkeikäistä kohti olisi jatkossakin 4,5 työssä olevaa, kuten on tällä hetkellä.

Totta on, että seuraavien 30 vuoden aikana 65 vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus väestöstä tulee koko ajan kasvamaan – niin Suomessa kuin kaikissa kehittyneissä maissa. Perussyynä ei ole sodanjälkeisten suurten ikäluokkien tulo eläkeikään – mitä selitykseksi yleisesti tarjotaan – vaan se, että *keskimääräinen elinikä* on näissä maissa huomasti noussut. 65 vuotta täyttäneiden osuuden kasvu ei ole tilapäinen ilmiö, vaan väestön ikärakenteen pysyvä muutos.

Hesarin jutusta kimmokkeen saanut saman lehden muuten asiallinen ja analyysoiva pääkirjoitus (8.10.) toisti alkujutun ajatusvirheen näin: ”Laskelma havainnollistaa silti hätkähdyttävästi, miten jyrkästi työvoima vähenee parissa vuosikymmenessä, kun suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle.” Ydin ei ole siinä, että työikäinen väki vähenee, vaan siinä, että 65 vuotta täyttäneiden osuus nopeasti kasvaa.

Keskimääräinen elinikä on ollut nousussa jo pitkän aikaa: vuodesta 1969 viime vuoden loppuun työikäisten määrä pysyi lähes samana (3,5 miljoonaa), mutta 65 vuotta täyttäneiden määrä lähes tuplaantui

AJATUSTEN TONAVA

(416 000/767 000). Siksi jos vuonna 1969 joku olisi tehnyt vastaavanlaisen laskelman kuin Hesarin nyt, tuloksena olisi tuolloinkin ollut, että vuoteen 2000 mennessä Suomi tarvitsee 2,1 miljoonaa ulkomaalaista. Todellinen toteutuma tästä oli runsas prosentti: vuosien 1970–1999 nettomaahanmuutto oli yhteensä 25 000 henkeä.

Tämä johtuu siitä, ettei kansantaloudessa olennaista ole 65 vuotta täyttäneiden suhteellinen määrä, vaan tuottavuuden taso eli työikäisten riittävyys talouden tarpeisiin nähden. *Pekka Parkkinen* osoitti artikkelissaan YP:n numerossa 4/2000, että kun ikärakenteen muutosten ohella tuottavuuden kasvu otetaan huomioon, ei yleistä työvoimapulaa eli ulkomaisen työvoiman mittavaa tuontitarvetta ole Suomen lähitulevaisuuden näköpiirissä.

Kansanterveyslaitoksen pääjohtaja *Jussi Huttunen* julkisti selvityksensä Stakesin toiminnasta elokuun alussa. Helsingin Sanomien pääkirjoitus (9.8.) kommentoi selvitystä tuoreeltaan otsikolla ”Iso luuta lakaisemaan Stakesissa”. Tätä pääkirjoitusta kommentoi puolestaan tiedotusopin emeritus-professori *Pertti Hemánus* Kuntalehdessä (15/2000). Hemánuksen silmään oli erityisesti pistänyt seuraava pääkirjoituksen virke: ”Laitos tekee korkeatasoista

tutkimusta, mutta muutkin selvittävät samoja kysymyksiä eikä tuloksista saada käytännön hyötyä.”

Koska lehti antoi ymmärtää siteeraavansa tässä Jussi Huttusta, Hemánus hankki itselleen alkupe räisen selvityksen. Paperin luettuaan Hemánus hämmästyí: Huttunenhan kehuu siinä Stakesin toiminnan peruslinjaa lähes yhtä vuolaasti kuin kansainvälinen tutkijaryhmä, joka viime vuonna teki Stakesista arviointiraportin. Tietysti Huttunen löytää myös kehittämisen kohteita, kuten arvioijan kuuluukin tehdä: yhteistyötä kuntasektorin, muiden hallinnonalan tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa tulisi syventää ja systematisoida.

”Lehden toimitus tietää vaikka kuinka hyvin, että selvitys- ja arviointityöt ovat nykypäivää jos mitkään. Niitä teetetään ja tehdään niin paljon, että kaikkea ei mitenkään voi eikä ole ehkä tarpeenkaan käsitellä julkisesti. Suuri yleisö tuskin tätä tietää. Sille Stakes on tätä nykyä kenties musta lamma. Tuloksista ei saada käytännön hyötyä, väittää Helsingin Sanomat, ei suinkaan Jussi Huttunen. Herää sellainenkin epäily, että kesällä lehden pääkirjoitustoimituksen kokoonpano on ollut sattumanvarainen.”

Hemánus siis epäilee jutun olleen kesäharjoittelijan moka. On myös esitetty toisenlainen teoria. Sen mukaan vasta 6-vuotiaan Stakesin alituinen synnäminen, arviointi ja kritiikki johtuu siitä, että laitos on onnistunut toiminnassaan kiusallisen hyvin: sen tutkimukset saavat paljon julkisuutta, media arvostaa sen tiedotustoiminnan tutkitusti kärkisijoille ja sen asiantuntijoilla on kysyntää lähes joka lähtöön. Ongelma olisi teorian mukaan se, että Stakes tutkii liian ikäviä asioita, kuten tulonjaon epätasaisuutta, köyhyyttä, syrjäytymistä ja tasa-arvon puutetta. Siksi moinen on ”pällekkäistä” sellaisen tutkimustoiminnan

kanssa, joka tutkii oikein ja josta siksi on käytännön hyötyä, jota Stakesin tutkimuksista siis ei ole.

Paljonhan sitä teoretisoidaan. Mutta jos lähiaikoina Helsingin Sanomissa ilmestyy näyttävä juttu, jossa erityisesti valitellaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimustoiminnan päällekkäisyyttä ja vaaditaan sen ”järkeistämistä”, asiaan on syytä palata.

Edellisen YP:n Tonavassa siteerasimme fiktiivistä käsikirjoitusta, jossa kuvataan provokaattoreiden esiinnousua viime vuosisadan loppupuolella. Tarkkasilmäinen lukija havaitsi, että sitaatin esimerkkiprotot – Esa Saarinen, Jari Sarasvuo, Timo Airaksinen ja Juha Siltala – kuulusivat samaan kategoriaan eli ansaitsivat yhdestä esiintymisestä kaksi kolme kertaa hyvän työmiehen kuukausipalkan verran. Näistä neljästä ainakaan Juha Siltala – totesi lukijamme – ei kuulu joukkoon: hän on myös palkkioiden suhteen selkeä *työläisprovokaattori*.

Kaikkihan me tiedämme, että nykyään joka toinen aviopari eroaa. Jouni Kotkavuori on katsonut tilastoista (Tietoaika 7/2000), päteekö hokema. Ei päde: toistaiseksi yhdestäkään avioliittojen vuosikerrasta ei ole purkautunut edes kolmannesta. Tilastoa johtavat vuonna 1975 naimisiin menneet: *eronneita 31 %*.

Mistä hokema sitten on syntynyt? Siitä, että vuoden 1975 jälkeen solmitut liitot ovat eronneet vuosittain aina suuremmin prosenttiluvuin kuin aiemmin solmitut, kun lasken-

ta aloitetaan naimisiinmenosta. Nuoremmilla liitoilla aikaa erota vain on ollut vähemmän kuin vanhemmilla. Jos trendi jatkuu, 90-luvun puolivälissä solmitut liitot yltyvät Kotkavuoren mukaan aikanaan ”joka toinen” -tasoon.

Mutta jatkuuko trendi? Jospa rakkaussuhteet alkavatkin taas syvetä, nyt kun vuosituhatkin on vaihtunut? Ilta-Sanomien viikonloppuliite (1/4) esimerkiksi kuvasi erään julkissuhteen laatua näin: ”Sekä Marja-Leena että Euca sanovat panostavansa suhteeseensa viisisataa prosenttia. Se tekee yhteensä tuhat prosenttia – enemmän kuin moni pari saa aikaiseksi koko elämänsä aikana.”

Mitä julkikset edellä, sitä kansa perässä?

YP:n tilaaja numero 332055 on lähestynyt toimitusta seuraavalla maililla:

”Meille jotka maksamme laskuja kotikoneilla, ei maksukuitin viivakoodista ole hyötyä. Olenkin toivonut *viitenumeroiden* itsepalvelun yleistyessä lyhenevän, mutta hyvältä ei näytä. Tähänastisen ennätyksen kirjasin YP-lehden tilausmaksukuitista: kaikkiaan 19 (ryhmittelemättä) numeroa. Pankkipalvelimeni antaa minuutin aikaa laskuformaatin täyttämiseen, joten kiirettä pitää. Ymmärrän toki, että asiakasnumero ja laskun numero ovat kamreereille tärkeitä tunnistetietoja. Asiakasnumerolle varattu tila viitteessä mahdollistaa yhtä vaille miljoona tilaajaa ja edessä on reservissä kaksi nollaa – mutta ovatko optiot taas kerran ylimitoitettuja? Westermarck-seuran jäsenmaksusta selviän nelinumeroisella viitteellä.

Taannoisessa Jussi Simpuran lanseeraamassa kilpailussa pisimmistä

yhdyssanoista kärkijoukkoon taisivat sijoittua Stakesissa kehitetyt nimet. Olisiko paikallaan julistaa viirastojen välinen kilpailu pisimmistä viitenumerosarjoista vaikkapa (Tuomas Nevanlinnaa mukaellen) tunnuksella ”Itsepalvelut kehittyvät”? YP-lehden viitenumeron uskon tosin säilyttävän johtopaikkansa ilman kilpailuttamistakin.”

Asiakkaalle nro 332055 voimme vain todeta, että tässä asiassa toimitus on korkeampien voimien armoilla. Toimitus on nyt myös katsellut laskuja sillä silmällä ja bongatuksi on valitettavasti tullut useitakin yli kaksikymppisiä viitenumeroita. Vaikka YP tietysti haluaisi olla tässäkin suhteessa keulilla, olemme siis vain kärjen tuntumassa.

Formula 1:n Hockenheimin osakilpailun warm up -ajojen aikana sunnuntaina 30.7. aamupäivällä selostaja *Matti Kyllönen* vastasi yleisöltä tulleeeseen kysymykseen, kuinka paljon formula kuluttaa sekunnissa verrattuna tavalliseen henkilöautoon. Kyllönen kertoi saaneensa tiedot Arrows-tallilta ja vastasi näin: ”Formulaykkönen kuluttaa sekunnissa 9 litraa, kun tavallinen auto kuluttaa sekunnissa 0,75 litraa”. Me kuuntelijat ällistyimme. Kyllönen toisteli lukuja yhä enemmän itsekin ällistyen, kunnes sanoi, että se olikin tankkausnopeus sekunnissa eikä kulutus sekunnissa.

Näitähän sattuu. Kerrankin eräs vääpeli piti oppituntia alokkaille ja sanoi, että vesi kiehuu 90 asteessa. Alokas nousi ujosti ja väitti, että vesi kiehuu 100 asteessa. Vääpeli toisti, että se kyllä on 90 astetta, minä tarkistan. Seuraavalla oppitunnilla vääpeli kuittasi: ”Tarkistin asian. Se olikin suorakulma.”